

Openbare herstelwerkzaamheden

Transparantie en het stimuluspakket

Door: Sanderijn Cels
Maart 2009

In februari kreeg de regering-Obama \$ 787.2 miljard om de economie erbovenop te helpen, toen het Congres instemde met de American Recovery and Reinvestment Act (ARRA). Nadat de wet was aangenomen, beloofde de president om uiterst transparant te werk te gaan en de uitgaven tot in detail te verantwoorden aan het grote publiek. Sindsdien draait de communicatie van het Witte Huis vooral om één kwestie: ervoor zorgen dat de bevolking vertrouwen in de operatie krijgt.

Met dit doel is de website Recovery.gov in het leven geroepen, onder het motto: *“This is your money. You have a right to know where it’s going and how it’s being spent.”* De site is op dit moment het voornaamste communicatievehikel van de federale overheid om de wetgeving toe te lichten, om te laten zien waar het geld heen gaat en wat de investeringen opleveren.

De site belooft up to date gegevens over de uitgaven te zullen leveren, zodat elke Amerikaan weet wat er met de miljarden gebeurt.

Obama reserveerde maar liefst \$ 250 miljoen om toezicht te houden op de uitgaven. Hij zegde toe dat de eerste mensen die hij hiervoor in dienst zou nemen onderzoekers en controllers zouden zijn. De president stelde zelfs een voormalig agent van de Secret Service aan als hoofd van de nieuwe Recovery Act Transparency and Accountability Board. De U.S. Office of Management and Budget stuurde richtlijnen aan alle overheidsinstellingen die stimulusgeld zouden gaan besteden om de uitgaven te monitoren en te rapporteren, zodat de cijfers uiteindelijk netjes op Recovery.gov terecht kunnen komen. Maar hoe serieus zijn aanpak ook is, de beloften van Obama kunnen nog heel wat problemen gaan opleveren.

Achtergrond

In de ARRA zijn allerlei voorwaarden opgenomen die ervoor moeten zorgen dat het geld goed besteed wordt. Een eis die het Congres in de voorafgaande onderhandelingen heeft gesteld, is een grote mate van transparantie in de besteding van het stimuluspakket. De Senaat bijvoorbeeld wenste dat alle ontvangers van stimulusgeld (behalve individuen) op kwartaalbasis moeten rapporteren aan de federale overheid over het totaalbedrag dat ze hebben ontvangen en over het aandeel daarvan dat ze besteed hebben of toegezegd hebben aan projecten. Ze moeten een lijst van die projecten aanleveren en daarin moet de omschrijving van het project staan, een evaluatie of een ander verslag van de status ervan, plus een analyse van het aantal banen dat gecreëerd of behouden wordt door het project.

De eis van het Congres om transparant te werk te gaan, komt niet uit de lucht vallen. Veel politici willen tegemoet komen aan sentimenten onder de bevolking. Amerikaanse belastingbetalers zijn gefrustreerd over het feit dat hun geld besteed moet worden aan wankele instellingen die zelf wanbeleid voeren. Daarnaast zijn ze ziedend omdat de eerdere overheidsimpuls in rook is opgegaan. Onderzoek heeft uitgewezen dat de *bail out*, de \$ 700 miljard die in het najaar van 2008 is besteed, foetsie is. Banken konden het min of meer naar eigen goeddunken besteden en ze kunnen nu desgevraagd niet aangeven waar het geld gebleven is. Er wordt echter wekelijks in de media bericht dat het naar bonussen van medewerkers is gegaan. De belastingbetalers eisen derhalve meer inzicht in de besteding van het stimuluspakket door Obama.

Hun eis is overigens gretig gehonoreerd door het Witte Huis. Obama zelf hield er namelijk toch al een hoge standaard op na wat transparantie in overheidsfinanciën betreft. In 2006 heeft hij als senator van Illinois een belangrijke wetswijziging geïnitieerd: de Federal Funding Accountability and Transparency Act. Daarin werd bepaald dat het publiek recht had om te weten waar de overheid haar geld aan besteedde; subsidies en uitgaven aan geleverde diensten of goederen van meer dan \$ 25.000 moesten vanaf nu openbaar worden gemaakt. De federale overheid lanceerde hiertoe de website USAspending.gov, waarop bezoekers de bestedingen van boven dit bedrag kunnen doorzoeken.

Problemen

Waar kunnen nu de problemen ontstaan? Een fiks deel van het stimuluspakket wordt besteed door de staten. (Dit geldt gaat dus eerst van federaal niveau naar staatsniveau en wordt daar pas uitgedeeld.) En niet alle staten zijn bij machte om aan de federale eisen tot transparantie te voldoen...

De transparantiewet uit 2006 leidde weliswaar tot allerlei activiteiten in de staten en soms gingen die zelfs verder dan op federaal niveau was afgesproken. In Texas bijvoorbeeld zette de gouverneur Perry spontaan de kwartaalbegrotingen van zijn eigen kantoor online en zijn collega Palin in Alaska zette doodleuk het overzicht van de uitgaven van de staat op internet in begin 2008.

New York pakte het tot dusverre het beste aan. In juni 2008 heeft deze staat een website gelanceerd onder verantwoordelijkheid van de thesauriër. Gebruikers kunnen 3100 lokale organisaties (bijvoorbeeld op stadsniveau), 100 instellingen op staatsniveau en meer dan 60.000 staatscontracten doorzoeken.

Maar New York is een uitzondering. Andere staten zijn lang zo ver niet. Veel overheidsinstellingen zijn onderbemand, overbelast, niet uitgerust met een veilig, handig en betrouwbaar ICT-systeem om alle uitgaven bij te houden en niet bij machte en bij kas om elk kwartaal projecten te controleren.

Daarnaast missen sommige overheidsdienaren de nodige capaciteiten. Ze zijn niet geschoold om deze taken te vervullen; transparant te werk gaan is een vak apart en niet elke ambtenaar heeft dat onder de knie. Bovendien is er geen tijd om deze zwakheden te boven te komen. Het geld moet nú de Amerikaanse economie ingepompt worden, wil het effect hebben.

Tenslotte is het lastig om subcontracten en subaanbestedingen boven water te krijgen en juist op dat niveau kunnen schimmige transacties plaatsvinden. Veel investeringen gaan naar grote bouwprojecten (met name infrastructuur) en in Amerika is het een publiek geheim dat hieromtrent heel wat gerommeld wordt met prijzen en kartels. Zelfs USAspending.gov is nog niet in staat om dit subniveau boven tafel te krijgen. In geval van de stimulusbestedingen zou de federale overheid de staten moeten verplichten om gedetailleerde informatie te leveren over hoe het geld binnen de staat is uitgegeven aan de projecten en hoe projectbegrotingen er verder uitzien.

De regering-Obama kan dus in de problemen komen, omdat staten niet aan de federale standaarden voor transparantie kunnen voldoen. (Die eisen kunnen natuurlijk ook wenselijke gevolgen hebben, maar dan moet men wel keihard en razendsnel aan het werk gaan om die standaarden alsnog te bereiken.) Er bestaat gerede kans op fraude: als staten wel een financiële impuls hebben gekregen en hun uitgaven niet kunnen voldoende verantwoorden, ligt 'creatief boekhouden', door gewoon wat cijfers uit de losse pols aan te leveren, natuurlijk voor de hand. Zekers als het gaat om inschattingen van het aantal banen dat door projecten gerealiseerd wordt. Die kunnen later wel eens aan de veel te hoge kant blijken te zijn...

Toekomst

Er is 'aan de voorkant' in de communicatie naar het publiek toe dus veel beloofd, terwijl 'aan de achterkant' de zaken nog niet op orde zijn, ondanks de extra ingrepen van Obama om het toezicht te verbeteren. Hij heeft hoge verwachtingen gewekt, maar zwakke broeders in dienst. In dit geval is hij degene die in de ogen van het publiek faalt als er onjuiste cijfers boven tafel komen. Hij heeft immers beloofd dat het geld goed besteed zal worden.

Volgens een kenner van overheidsorganisaties is dit probleem niet exclusief een kwestie van de stimulusbestedingen. Het is structureel, schreef hij in een opiniestuk in 'The Washington Post'. *"We need a commitment to improved management; investments in state-of-the-art technology and systems to enable better productivity; clearly communicated goals and expectations that permit the workforce to be held accountable; and reward systems tied to performance."* Kortom, er is nog heel wat werk aan de winkel.

Extra informatie

Links:

- Meer info over de Federal Funding Accountability and Transparency Act uit 2006, inclusief (voorstellen tot) wijzigingen:
<http://www.fiscalaccountability.org/index.php?content=fedsub1>
- De tekst van de federale stimuluswet, ofwel de American Recovery and Reinvestment Act uit februari jl.:
http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=111_cong_bills&docid=f:h1enr.pdf
- Transparantie in de staatsfinanciën van Alaska:
http://fin.admin.state.ak.us/dof/checkbook_online/index.jsp
- De befaamde website van New York die inzicht biedt in de uitgaven van de staat:
<http://www.openbooknewyork.com/>
- Een lijst van de staten die een website hebben ontwikkeld om het publiek inzicht in hun uitgaven te geven, inclusief URL's:
<http://www.senatenj.com/uploads/active-state-transparency-sites.pdf>
- Het opiniestuk van Max Stier van in 'The Washington Post':
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/02/25/AR2009022503083.html>